

พุทธบูรณาการเพื่อการบริหารจัดการป่าชุมชนรอบแนวเขตอุทยานแห่งชาติแม่วงก์ จังหวัดนครสวรรค์

BUDDHA INTEGRATION FOR MANAGEMENT IN THE COMMUNITY FOREST AROUND MAE-WONG NATIONAL PARK AREA IN NAKORNSAWAN

จกัณฐ สິงห์ธณสาร* อภินันท์ จันตะนี** ธิติวุฒิ หมั่นมี***

บทคัดย่อ

การวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ คือ (1) เพื่อศึกษาบทบาทของป่าชุมชนที่มีต่อวิถีชีวิตของประชาชน และสภาพปัญหาทั่วไปที่มีผลกระทบต่อการบริหารจัดการป่าชุมชนรอบแนวเขตอุทยานแห่งชาติแม่วงก์ จังหวัดนครสวรรค์ (2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการป่าชุมชนรอบแนวเขตอุทยานแห่งชาติแม่วงก์ จังหวัดนครสวรรค์ และ (3) เพื่อนำเสนอพุทธบูรณาการเพื่อการบริหารจัดการป่าชุมชนรอบแนวเขตอุทยานแห่งชาติแม่วงก์ จังหวัดนครสวรรค์ เป็นการวิจัยโดยใช้รูปแบบ การวิจัยแบบผสานวิธี

1) การวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรคือ ผู้นำป่าชุมชน ผู้นำชุมชน พระภิกษุ เจ้าหน้าที่ของพื้นที่รับผิดชอบดูแลป่าชุมชนในพื้นที่ จำนวน 19 รูป/คน โดยผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เจาะลึก วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์แบบ TAC และการสนทนากลุ่มเฉพาะผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 12 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยพรรณนาความวิเคราะห์

2) การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรคือ สมาชิกป่าชุมชนรอบแนวเขตอุทยานแห่งชาติแม่วงก์ จังหวัดนครสวรรค์ที่ จำนวน 300 ครัวเรือน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์ของตัวแปรด้วยโมเดลสมการโครงสร้าง

ผลการวิจัยพบว่า

1) บทบาทของป่าชุมชนที่มีต่อวิถีชีวิตของประชาชนรอบแนวเขตอุทยานแห่งชาติแม่วงก์ จังหวัดนครสวรรค์ ประกอบไปด้วย (1) ป่าชุมชนเป็นแหล่งทรัพยากรและแหล่งอาหารให้กับชุมชน (2) ป่าชุมชนเป็นแหล่งสร้างรายได้ให้กับชุมชน (3) ป่าชุมชนเป็นศูนย์การเรียนรู้ความเป็นธรรมชาติวิทยา และ (4) ป่าชุมชนเป็นสถานที่พักผ่อนในรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศดูความเป็น

* Doctor of Philosophy Program in Public Administration, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

** Department of Political Science, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

*** Department of Political Science, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ธรรมชาติของสัตว์พืชและสรรพสิ่งในป่าชุมชน ในส่วนของสภาพปัญหาทั่วไปที่มีผลกระทบต่อการบริหารจัดการป่าชุมชน ด้านการบริหารทรัพยากรในพื้นที่ป่าชุมชนมี 2 ประเด็นสำคัญ คือ ปัญหาที่ตัวสมาชิกป่าชุมชน และปัญหาที่ตัวผู้บริหารป่าชุมชน ซึ่งผู้บริหารป่าชุมชนต้องเปิดโอกาสและหาวิธีการที่จะทำให้สมาชิกป่าชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลทรัพยากรในพื้นที่ป่าชุมชน

2) ข้อมูลพื้นฐาน พื้นฐานเศรษฐกิจด้านรายได้ และพื้นฐานเศรษฐกิจด้านรายจ่าย มีอิทธิพลทางตรงต่อการบริหารจัดการป่าชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยพื้นฐานเศรษฐกิจด้านรายได้มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการป่าชุมชนมากที่สุด รองลงมาคือพื้นฐานครอบครัวในเรื่อง เพศ อายุ อาชีพ และจำนวนสมาชิกในครอบครัว โดยมีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการป่าชุมชนใกล้เคียงกับพื้นฐานเศรษฐกิจด้านรายจ่าย ในขณะเดียวกันการนำหลักพุทธธรรมอภิธานิยธรรมไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการป่าชุมชนมีอิทธิพลทางตรงต่อการบริหารจัดการป่าชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3) แนวคิดทฤษฎีและหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมสำหรับการบริหารจัดการป่าชุมชนรอบแนวเขตอุทยานแห่งชาติแม่วงก์ จังหวัดนครสวรรค์ คือ หลักอภิธานิยธรรม 7 อันเป็นหลักธรรมในการขับเคลื่อนชุมชนให้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ทุกกระบวนการ อันประกอบด้วย (1) หมั่นประชุมกันเนื่องนิิตย์ (2) พร้อมเพรียงกันในการเข้าประชุม (3) ไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่ได้บัญญัติไว้ (4) การให้ความเคารพ นบถื้อ ให้เกียรติผู้ใหญ่ (5) การให้เกียรติ คุ่มครอง ป้องกันสตรีและผู้ได้บังคับบัญชามิให้ถูกข่มเหง (6) คำนึงถึงเกียรติศักดิ์ศรีและเคารพในสิ่งที่ควรเคารพ และ (7) ให้การอารักขา คุ่มครองป้องกันอันชอบธรรม

การบริหารจัดการป่าชุมชนรอบแนวเขตอุทยานแห่งชาติแม่วงก์ จังหวัดนครสวรรค์ นั้นสามารถนำหลักพุทธธรรมอภิธานิยธรรมมาประยุกต์ใช้ในเชิงบูรณาการร่วมกับการบริหารจัดการสมัยใหม่ 3 ด้าน (1) การบริหารจัดการป่าชุมชนด้านการบริหารทรัพยากรในพื้นที่ป่าชุมชน (2) การบริหารจัดการป่าชุมชนด้านแผนงานและความร่วมมือ และ (3) การบริหารจัดการป่าชุมชนด้านความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับหน่วยงานของรัฐ โดยลดข้อจำกัดต่าง ๆ ให้คนในชุมชนซึ่งทุกคนเปรียบเสมือนเป็นเจ้าของป่าชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ประกอบด้วย (1) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาของแต่ละท้องถิ่นตลอดจนกำหนดความต้องการของชุมชน (2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม (3) การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน (4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน และ (5) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และเพื่อให้ป่าชุมชนสามารถอยู่ได้อย่างยั่งยืนชุมชนต้องสร้างภาคีเครือข่ายจากภาคสังคมเพื่อช่วยเหลือพึ่งพากัน และในขณะเดียวกันทุกภาคส่วนต้องเข้ามาสนับสนุนอย่างเป็นระบบ

คำสำคัญ: ป่าชุมชน; อุทยานแห่งชาติแม่วงก์; อภิธานิยธรรม;

ABSTRACT

This research has 3 main objectives: (1) to study the role of community forests in the way people live and general problems affecting the community forest

management around Mae Wong National Park area in Nakornsawan, (2) to study the factors influencing the community forest management around Mae Wong National Park area in Nakornsawan and (3) to present Buddha integration for management in the community forest around Mae Wong National Park area in Nakornsawan.

The methodology of this research was mixed methods between qualitative and quantitative methods.

1) the qualitative method collected data from community leaders, monks and government officials responsible for community forest with in-depth interviews of 19 interviewees, data were analyzed by TAC analysis techniques. And focus group 12 expert panelists, data were analyzed by descriptive analysis.

2) the quantitative method collected data from the community forest members around Mae Wong National Park area in Nakornsawan 300 households with questionnaires and analyzed data by Structural Equation Modeling (SEM).

The results of the research were as follows:

1) the role of community forests in the way people live around Mae Wong National Park area in Nakornsawan consists of: (1) community forest as a source of food and resources for the community; (2) community forest as a source of income for the community; (3) community forest as a learning center for natural science; and (4) The community forest is a place to relax in the form of ecotourism, and to study the nature of animals and plants. On the problems of community forest management, the problem of resource management in community forest areas is caused by the forest community members and the community forest administrator. the community forest administrator must provide opportunities and find ways to make the community forest members participate in the management of forest resources in the community forest.

2) The family background, income-based economy and expenditure-based economy are direct influence on the community forest management, statistically significant. The income-based economy has the greatest influence on the community forest management, the family background is based on gender, age, occupation and number of family members influence on the community forest management is close to the expenditure-based economy. At the same time, applying Principles of Mori Dharma in community forest management has direct influence on the community forest management, statistically significant.

3) Theoretical concepts and principles of Buddhism for community forest management around Mae Wong National Park area in Nakornsawan is Principles of Mori Dharma. There are 7 principles that drive the forest community members to participate in all stages of every process. The Principles of Mori Dharma are (1) frequent meetings (2) a meeting or a meeting And do the work of the collective in unison (3) do not command what is not commanded (4) respect, obey and honor the president group management, and follow the principles prescribed (5) honor the safety of women no persecution (6) respect the worship of pagodas both inside and outside the city, and do not diminish the benefits that have ever nourished those pagodas (7) the protection of justice by God.

The community forest around Mae Wong National Park area in Nakornsawan can take Principles of Mori Dharma to apply in integrated with modern management 3 aspects: (1) the resource management, (2) the planning and cooperation management, and (3) the relationships between the community and government agencies management. By limiting the restrictions on community members, all members of the community are involved in the management. It consists of: (1) participation in the search for problems and causes of local problems including community needs, (2) participation in activity planning, (3) involvement in investment and performance, (4) participation in monitoring and evaluation, and (5) participate in the benefits. In addition, in order for sustainable forest communities to live sustainably, communities need to create networking parties from the social sector to help each other. At the same time, all sectors need systematic support.

Keywords: community forests; Mae Wong National Park; Principles of Mori Dharma

1. บทนำ

พื้นที่ป่าแม่วงก์ ได้รับการประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 14 กันยายน 2530 โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 104 ตอนที่ 183 แล้วให้ชื่อว่า “อุทยานแห่งชาติแม่วงก์” นับเป็นอุทยานแห่งชาติที่ 55 ของประเทศไทย ความมุ่งหมายที่สำคัญในการประกาศจัดตั้งอุทยานแห่งชาติแม่วงก์ คือเพื่อรักษาสภาพป่าและทรัพยากรสัตว์ป่า ตลอดจนแหล่งกำเนิดต้นน้ำลำธาร และเอกลักษณ์ทางธรรมชาติที่สวยงามให้คงอยู่ตลอดไปโดยอาศัยหลักการจัดการอุทยานแห่งชาติให้เกิดความเสียหายน้อยที่สุด เพื่อประชาชนซึ่งอาศัยอยู่โดยรอบอุทยานแห่งชาติได้ประโยชน์แก่การเกษตรกรรม และประชาชนโดยทั่วไปได้ประโยชน์แก่การท่องเที่ยวพักผ่อน หาความรู้ แต่เนื่องจากชาวบ้านบริเวณรอบพื้นที่อุทยานประสบกับปัญหาความยากจน

ปัญหาการขาดที่ดินทำกิน ปัญหาการขาดเอกสารสิทธิ์ในที่ดิน ทำให้ชาวบ้านบางส่วนได้อาศัยที่ป่าสงวนแห่งชาติเป็นที่ทำกินโดยไม่มีเอกสารสิทธิ์ การขาดอาชีพและรายได้ที่เพียงพอต่อการดำรงชีพ รวมทั้งการขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นตนเพื่อยังประโยชน์ระยะยาวและอย่างยั่งยืน จึงทำให้เกิดการบุกรุกพื้นที่อุทยานเพื่อใช้ประโยชน์จากทรัพยากรต่างๆ อาทิ ปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่า นอกจากนั้น ยังเกิดปัญหาความขัดแย้งในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่อุทยานกับชุมชนที่อยู่โดยรอบอุทยาน ทำให้เกิดแนวความคิดการพัฒนาโดยสร้างความเข้มแข็งให้กับสังคมจากฐานล่างคือครอบครัวและชุมชน กำหนดให้คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา ชุมชนเป็นศูนย์กลางของการแก้ปัญหา และใช้กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ด้วยกระบวนการร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และร่วมกันแก้ไขปัญหา โดยมีจุดมุ่งหมาย คือ ลดความขัดแย้ง เปลี่ยนความขัดแย้งให้เป็นพลัง และใช้ความร่วมมือสร้างพื้นที่ป่าไม้ให้เพิ่มขึ้น โดยมีชุมชนหลายแห่งทั่วประเทศที่อาศัยอยู่ในป่าจนสามารถเรียกป่านั้นว่า “ป่าชุมชน” ได้พยายามดำเนินกิจกรรมมากมายเพื่ออนุรักษ์และรักษาป่าไว้ให้คงอยู่ ทั้งนี้แต่ละท้องถิ่นจะมีรูปแบบและวิธีดำเนินการเรื่องป่าชุมชนแตกต่างกันออกไปและไม่ค่อยประสบผลสำเร็จเพราะเป็นการดำเนินการในภาคประชาชนเพียงส่วนเดียว โดยไม่มีการประสานความร่วมมือจากภาครัฐบาลหรือเอกชนเท่าที่ควร เพราะฉะนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงมีความสำคัญมากที่สุดต่อการบริหารจัดการป่าและพัฒนาชุมชนจึงทำให้เกิดแนวคิดในการจัดการป่าชุมชนเริ่มจากบุคคลแต่ละคนในชุมชน ซึ่งสมควรดำเนินงานเป็นคณะทำงาน แล้วสร้างแผนงานเพื่อไปสู่ผลสำเร็จพึงประสงค์เกี่ยวกับป่าชุมชน นอกจากนี้ในกระบวนการค้นเชิงพุทธยังกล่าวเสริมเรื่องการมีส่วนร่วมไว้ว่า คณะผู้บริหารกับประชาชนต้องมีความสามัคคีกันในการจัดการปัญหาต่างๆ ที่เกิดในท้องถิ่นนั้น โดยใช้หลักอปริหานิยธรรม มาช่วยในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ จึงทำให้ผู้ศึกษามีความสนใจใคร่ที่จะศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักพุทธธรรมที่จะสามารถเสริมสร้างระบบการบริหารจัดการป่าชุมชนรอบแนวเขตอุทยานแห่งชาติแม่วังก์ จังหวัดนครสวรรค์

2. วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาบทบาทของป่าชุมชนที่มีต่อวิถีชีวิตของประชาชน และสภาพปัญหาทั่วไปที่มีผลกระทบต่อการบริหารจัดการป่าชุมชนรอบแนวเขตอุทยานแห่งชาติแม่วังก์ จังหวัดนครสวรรค์
- 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการป่าชุมชนรอบแนวเขตอุทยานแห่งชาติแม่วังก์ จังหวัดนครสวรรค์
- 3) เพื่อนำเสนอพุทธบูรณาการเพื่อการบริหารจัดการป่าชุมชนรอบแนวเขตอุทยานแห่งชาติแม่วังก์ จังหวัดนครสวรรค์

3. ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยนี้ได้นำการบริหารจัดการป่าชุมชนรวม 3 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการบริหารทรัพยากรในพื้นที่ป่าชุมชน (2) ด้านแผนงานและความร่วมมือ และ (3) ด้านความสัมพันธ์ระหว่าง

ชุมชนกับหน่วยงานของรัฐ มาบูรณาการร่วมกับหลักการบริหารนิยธรรม 7 ประกอบด้วย (1) หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ (2) พร้อมเพรียงกันในการเข้าประชุม (3) ไม่บัญญัติสิ่งขัดต่อหลักการเดิม การให้ความเคารพยึดถือปฏิบัติตามกฎระเบียบ (4) การให้ความเคารพ นับถือ ให้เกียรติผู้อาวุโส และยอมรับฟังข้อคิดเห็นไม่ละเลยต่อคำแนะนำตักเตือนของท่าน (5) การให้เกียรติ ค้ำครอง ป้องกัน สตรี และผู้ได้บังคับบัญชามิให้ถูกข่มเหงรังแก (6) คำนึงถึงเกียรติศักดิ์ศรีและเคารพในสิ่งที่ควรเคารพ และ (7) ให้การอารักขาค้ำครองป้องกันอันชอบธรรมแก่กฎระเบียบที่คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวม

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ชาวบ้านรอบแนวเขตอุทยานแห่งชาติแม่वंก จังหวัดนครสวรรค์ 3 อำเภอ 27 หมู่บ้าน จำนวน 4,440 ครัวเรือน (ข้อมูลจากสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครสวรรค์ ปี 2558) การวิเคราะห์เชิงปริมาณใช้ขนาดตัวอย่างจำนวน 15 เท่าของจำนวนตัวแปร (Hair, Black, Babin, Anderson, and Tatham, 2006) การวิเคราะห์ครั้งนี้มีตัวแปรสังเกตได้ 20 ตัวแปร จึงประมาณขนาดตัวอย่างได้เท่ากับ 300 ตัวอย่าง (20x15)

4. วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาโดยใช้การวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method Research) โดยศึกษาเอกสารทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ เพื่อรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นก่อนจากนั้นดำเนินการ

1) การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) ได้แก่ ผู้นำป่าชุมชน ผู้นำชุมชน พระภิกษุ เจ้าหน้าที่ของรัฐที่รับผิดชอบดูแลป่าชุมชนในพื้นที่ จำนวน 19 รูป/คน

2) การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยใช้สำรวจ (Survey Research) ด้วยแบบสอบถามจากสมาชิกป่าชุมชนรอบแนวเขตอุทยานแห่งชาติแม่वंก จังหวัดนครสวรรค์ที่ จำนวน 300 ครัวเรือน

3) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group) โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 12 ท่าน

การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยได้เลือกเทคนิคการวิเคราะห์แบบ TAC ซึ่งเป็นการจำแนกข้อมูล การจัดระบบข้อมูล การสรุปแบบอุปนัย และการวิเคราะห์หาเหตุและผลที่เกิดขึ้น

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ

1) การหาความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ได้ค่า IOC รายข้อคำถามอยู่ระหว่างอยู่ระหว่าง 0.60-1.00

2) การตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้าง (construct) ด้วยค่าอำนาจจำแนก (discrimination) ของข้อคำถามรายข้อ มีค่า Corrected Item Total Correlation อยู่ระหว่าง 0.364 ถึง 0.954 แสดงว่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

3) การหาค่าความเชื่อมั่นของมาตรวัด (reliability) ซึ่งเป็นการวัดความสอดคล้องภายใน (internal consistency) โดยพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ครอนบาคแอลฟา (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าอยู่ระหว่าง 0.713 ถึง 0.976

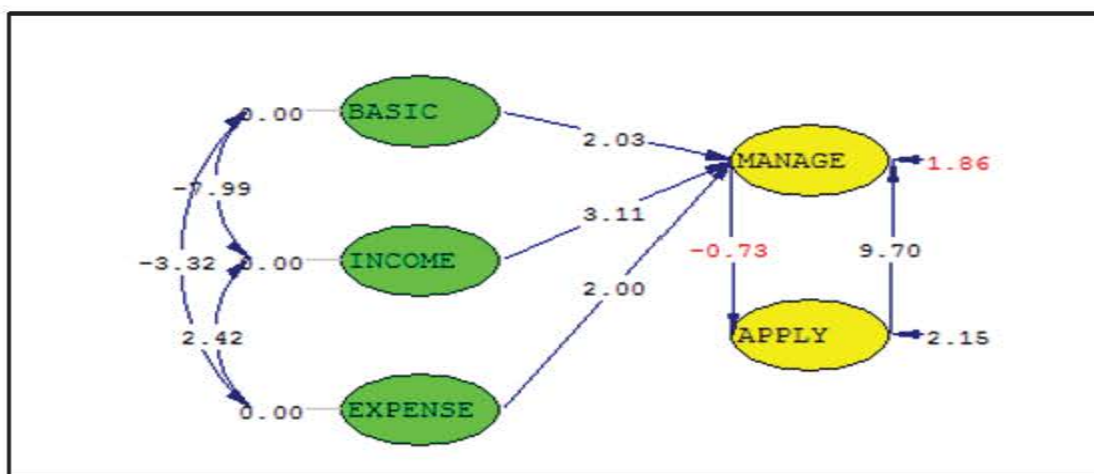
4) การตรวจสอบการแจกแจงปกติของตัวชี้วัดที่ใช้ในการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง พบว่าการแจกแจงของตัวแปรเป็นการแจกแจงปกติ โดยมีค่าความเบ้สูงสุด เท่ากับ 0.43 และค่าความโด่งสูงสุด เท่ากับ 1.87

5) การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ด้วยโมเดลสมการโครงสร้าง (structural equation model) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป การทดสอบความสอดคล้องของรูปแบบความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างตามสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์หลังการปรับแก้พบว่า มีความสอดคล้องในระดับดีโดยมีดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืน (goodness of fit index) ที่ยอมรับได้ในระดับดีซึ่งจะเห็นได้ว่า เส้นทางความสัมพันธ์ตามสมมติฐานมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่า Chi-square เท่ากับ 259.23 ที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ค่า p-value เท่ากับ 0.39 χ^2/df มีค่าเท่ากับ 1.98 ค่าดัชนีวัดความสอดคล้องค่า GFI, ค่า CFI และค่า RMSEA มีค่าเท่ากับ 0.94, 0.94 และ 0.02 ตามลำดับ

5. ผลการวิจัย

1) บทบาทของป่าชุมชนที่มีต่อวิถีชีวิตของประชาชนรอบแนวเขตอุทยานแห่งชาติแม่วงก์ จังหวัดนครสวรรค์ ประกอบไปด้วย (1) ป่าชุมชนเป็นแหล่งทรัพยากรและแหล่งอาหารให้กับชุมชน (2) ป่าชุมชนเป็นแหล่งสร้างรายได้ให้กับชุมชน (3) ป่าชุมชนเป็นศูนย์การเรียนรู้ความเป็นธรรมชาติ วิทยา และ (4) ป่าชุมชนเป็นสถานที่พักผ่อนในรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศดูความเป็นธรรมชาติของสัตว์พืชและสรรพสิ่งในป่าชุมชน ในส่วนของสภาพปัญหาทั่วไปที่มีผลกระทบต่อการบริหารจัดการป่าชุมชน ด้านการบริหารทรัพยากรในพื้นที่ป่าชุมชนมี 2 ประเด็นสำคัญ คือ ปัญหาที่ตัวสมาชิกป่าชุมชน และปัญหาที่ตัวผู้บริหารป่าชุมชน ซึ่งผู้บริหารป่าชุมชนต้องเปิดโอกาสและหาวิธีการที่จะทำให้สมาชิกป่าชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลทรัพยากรในพื้นที่ป่าชุมชน

2) ข้อมูลพื้นฐาน พื้นฐานเศรษฐกิจด้านรายได้ และพื้นฐานเศรษฐกิจด้านรายจ่าย มีอิทธิพลทางตรงต่อการบริหารจัดการป่าชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยพื้นฐานเศรษฐกิจด้านรายได้มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการป่าชุมชนมากที่สุด รองลงมาคือพื้นฐานครอบครัวในเรื่อง เพศ อายุ อาชีพ และจำนวนสมาชิกในครอบครัว และพื้นฐานเศรษฐกิจด้านรายจ่าย ในขณะที่เดียวกันการนำหลักพุทธธรรมอุปทานิยธรรมไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการป่าชุมชนมีอิทธิพลทางตรงต่อการบริหารจัดการป่าชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่การบริหารจัดการป่าชุมชนไม่มีอิทธิพลต่อการนำหลักพุทธธรรมอุปทานิยธรรมไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการป่าชุมชน

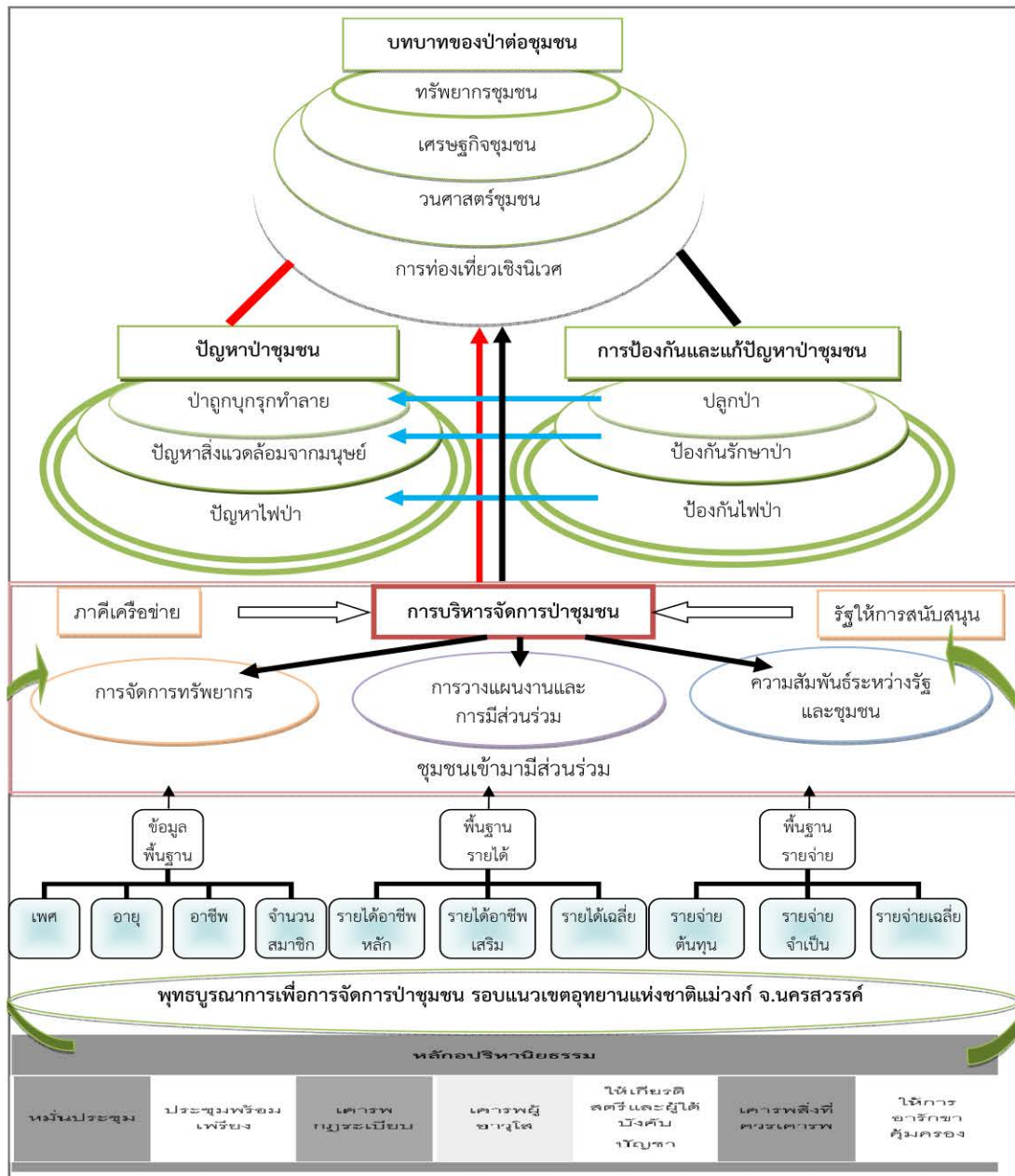
แผนภาพ 1 ค่า t-value ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการป่าชุมชน

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวม

ตัวแปรผล	MANAGE			APPLY		
ตัวแปรเหตุ	DE	IE	TE	DE	IE	TE
BASIC	0.38*	-0.06	0.32	-	-0.08	-0.08
INCOME	0.59**	-0.10	0.49**	-	-0.12	-0.12
EXPENSE	0.14*	-0.03	0.11	-	-0.03	-0.03
APPLY	0.81**	-0.13	0.68**		-0.16	-0.16
MANAGE		-0.16	-0.16	-0.24	0.04	-0.20

หมายเหตุ: DE=Direct Effect, IE=Indirect Effect, TE=Total Effect, * $p < 0.05$, ** $p < 0.01$

3) การบริหารจัดการป่าชุมชนรอบแนวเขตอุทยานแห่งชาติแม่วังก์ จังหวัดนครสวรรค์ นั้นสามารถนำหลักพุทธธรรมอุปทานิยธรรมมาประยุกต์ใช้ในเชิงบูรณาการร่วมกับการบริหารจัดการสมัยใหม่ 3 ด้าน (1) การบริหารจัดการป่าชุมชนด้านการบริหารทรัพยากรในพื้นที่ป่าชุมชน (2) การบริหารจัดการป่าชุมชนด้านแผนงานและความร่วมมือ และ (3) การบริหารจัดการป่าชุมชนด้านความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับหน่วยงานของรัฐ โดยลดข้อจำกัดต่าง ๆ ให้คนในชุมชนซึ่งทุกคนเปรียบเสมือนเป็นเจ้าของป่าชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ประกอบด้วย (1) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาของแต่ละท้องถิ่นตลอดจนกำหนดความต้องการของชุมชน (2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม (3) การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน (4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน และ (5) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และเพื่อให้ป่าชุมชนสามารถอยู่ได้อย่างยั่งยืนชุมชนต้องสร้างภาคีเครือข่ายจากภาคสังคมเพื่อช่วยเหลือพึ่งพากัน และในขณะเดียวกันทุกภาคส่วนต้องเข้ามาสนับสนุนอย่างเป็นระบบ

แผนภาพที่ 2 แบบจำลองพุทธบูรณาการเพื่อการจัดการป่าชุมชน

6. อภิปรายผล

ข้อค้นพบของงานวิจัยที่นำมาอภิปรายผลนี้เป็นผลของการวิจัยที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลและนำมาวิเคราะห์ สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1) บทบาทของป่าชุมชนที่มีต่อวิถีชีวิตของประชาชน และสภาพปัญหาทั่วไปที่มีผลกระทบต่อการบริหารจัดการป่าชุมชนรอบแนวเขตอุทยานแห่งชาติแม่วงก์ จังหวัดนครสวรรค์

พบว่า ป่าชุมชนมีบทบาทต่อวิถีชีวิตของประชาชนในแง่ของการเป็นแหล่งทรัพยากรและแหล่งอาหารให้กับชุมชน นอกจากนี้ป่าชุมชนยังเป็นแหล่งสร้างรายได้ให้กับชุมชน และเป็นศูนย์การเรียนรู้ความเป็นธรรมชาติวิทยา รวมถึงเป็นสถานที่พักผ่อนในรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศดูความเป็นธรรมชาติของสัตว์พืชและสรรพสิ่งในป่าชุมชน ป่าสามารถยังประโยชน์ในการดำรงชีพและรายได้ ชุมชนควรมุ่งให้เกิดดุลยภาพระหว่างการรักษาป่ากับการใช้ประโยชน์

สภาพปัญหาทั่วไปที่มีผลกระทบต่อการบริหารจัดการป่าชุมชนรอบแนวเขตอุทยานแห่งชาติแม่วงก์ จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ด้านการบริหารทรัพยากรในพื้นที่ป่าชุมชนมี 2 ประเด็นสำคัญ คือ ปัญหาที่ตัวสมาชิกป่าชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **สุขมาลย์ ประสมศักดิ์** (สุขมาลย์ ประสมศักดิ์, 2556) ได้วิจัยเรื่อง กลยุทธ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน ที่ว่า ประชาชนขาดองค์ความรู้และไม่มีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม และปัญหาที่ตัวผู้บริหารป่าชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **มนูญ หวันหยี** (มนูญ หวันหยี, 2550). ได้วิจัยเรื่องบทบาทผู้นำชุมชนการมีผลประโยชน์และการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีผลต่อการยอมรับโครงการพัฒนาพลังงานไฟฟ้าในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย ที่ว่าผู้นำที่สร้างสัมพันธ์กับคนในชุมชนให้ยอมรับทั้งแนวคิดและวิถีปฏิบัติ สามารถโน้มน้าวให้ผู้อื่นทุ่มเททำงานให้กับชุมชน ผู้นำที่มีคุณธรรม และมีประสบการณ์ชีวิตมาก จะได้รับการยอมรับจากคนในชุมชนมาก ดังนั้นผู้บริหารป่าชุมชนต้องเปิดโอกาส และรู้วิธีที่จะโน้มน้าวให้สมาชิกป่าชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลทรัพยากรในพื้นที่ป่าชุมชน และในขณะเดียวกันสมาชิกป่าชุมชนก็ต้องมีการใช้ทรัพยากรภายใต้กฎเกณฑ์ และตามที่พรบ.ป่าชุมชนกำหนด เพื่อให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์ที่กำหนดก็ควรมีบทลงโทษผู้ที่ใช้ทรัพยากรในพื้นที่ป่าชุมชนอย่างผิดหลักการของป่าชุมชนด้วย ด้านแผนงานและความร่วมมือ ผู้บริหารป่าชุมชนควรมีการวางแผนบริหารงานป่าชุมชนโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมของชุมชน โดยแผนนั้นควรมุ่งเน้นไปที่ความร่วมมือกันของคนในชุมชน และในการประชุมวางแผน ผู้บริหารป่าชุมชนและสมาชิกควรต้องให้เกียรติและยอมรับฟังข้อคิดเห็นซึ่งกันและกันนอกจากนี้เพื่อให้แผนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงและสอดคล้องกับกฎเกณฑ์ของป่าชุมชนผู้บริหารป่าชุมชนควรมีการวางแผนการปรับปรุงการบริหารงานโดยคำนึงถึงหลักการเดิมคือมีการบูรณาการระหว่างป่ากับชุมชน อีกทั้งมีการติดตามผลการดำเนินการตามนโยบายและแผนปฏิบัติการ ส่วนด้านความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับหน่วยงานของรัฐ ควรกระทำภายใต้วิสัยทัศน์ที่กว้างไกลและมีความคิดสร้างสรรค์ เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของความสัมพันธต้องชัดเจน และเพื่อให้การดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับหน่วยงานของรัฐบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้จำเป็นต้องมีการติดตามและประเมินผลด้วยซึ่งการปฏิสัมพันธ์กับคนภายนอกถือปัจจัยที่กำหนดความสำเร็จและล้มเหลวของการบริหารจัดการ นอกจากนี้ผู้บริหารป่าชุมชนและบุคลากรที่ดำเนินความสัมพันธ์ควรต้องมีความรู้ความสามารถในการบริหารความสัมพันธ์ในจำนวนที่เพียงพอ โดยให้คำนึงถึงความเหมาะสม มีการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อให้ข้อมูลที่ได้รับมีความทันสมัย สอดคล้องกับแนวคิดในเรื่องปัจจัยแห่งความสำเร็จของการจัดการป่าชุมชนว่าต้องมีการร่วมกันดูแลรักษาป่า ซึ่งมีฐานมาจากการมี

ผลประโยชน์ร่วมกัน และป่าเป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำรงชีพ พึ่งพาป่าเพื่อการยังชีพ มีจิตสำนึกของการอนุรักษ์ป่าที่เข้มแข็งและลึกซึ้ง การมีผลประโยชน์ร่วมกัน มองผลประโยชน์ในระยะยาวเพื่ออนาคตของลูกหลาน อีกทั้งต้องมีผู้นำที่เข้มแข็ง เสียสละ มีวิสัยทัศน์เพื่อส่วนรวม จิตสาธารณะสูง ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี สร้างศรัทธาให้กับสมาชิกในชุมชน

2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการป่าชุมชนรอบแนวเขตอุทยานแห่งชาติ แม่วังก์ จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ข้อมูลพื้นฐาน พื้นฐานเศรษฐกิจด้านรายได้ และพื้นฐานเศรษฐกิจด้านรายจ่าย มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการป่าชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมชาย โพธิ์ตระกูล (สมชาย โพธิ์ตระกูล, 2558: 61-75) เรื่อง การบริหารจัดการการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในประเทศไทย ที่ว่าปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา รายได้ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในประเทศไทย และ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อำนวยพร ชลดำรงกุล (อำนวยพร ชลดำรงกุล, 2542: 28) เรื่อง การบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้แบบมีส่วนร่วม: กรณีศึกษาชุมชนบ้านยางโพน อำเภอไพรโยก จังหวัดกาญจนบุรี ที่ว่า เพศและระดับการศึกษาของราษฎรในชุมชน มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับแนวคิดพื้นฐานการมีส่วนร่วม ในขั้นตอนการแสดงความคิดเห็น การดำเนินงาน และการตัดสินใจในเรื่องการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ ในขณะเดียวกันการนำหลักพุทธธรรมอุปทานิยธรรมไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการป่าชุมชนก็มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการป่าชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวารี ศรีคำ (สุวารี ศรีคำ, 2558) เรื่อง พุทธบูรณาการเพื่อการบริหารจัดการของโรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร ที่ว่า การบริหารจัดการด้านแผนงานและความร่วมมือโดยใช้หลักอุปทานิยธรรมเป็นแนวทางในการบริหารจัดการเชิงพุทธศาสตร์ สามารถนำมาผสมผสานและประยุกต์ใช้กับหลักการบริหารจัดการได้

3) พุทธบูรณาการเพื่อการบริหารจัดการป่าชุมชนรอบแนวเขตอุทยานแห่งชาติ แม่วังก์ จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า การบริหารจัดการป่าชุมชนรอบแนวเขตอุทยานแห่งชาติแม่วังก์ จังหวัดนครสวรรค์ นั้นสามารถนำหลักพุทธธรรมอุปทานิยธรรมมาประยุกต์ใช้ในเชิงบูรณาการร่วมกับการบริหารจัดการสมัยใหม่ 3 ด้าน (1) การบริหารจัดการป่าชุมชนด้านการบริหารทรัพยากรในพื้นที่ป่าชุมชน (2) การบริหารจัดการป่าชุมชนด้านแผนงานและความร่วมมือ และ (3) การบริหารจัดการป่าชุมชนด้านความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับหน่วยงานของรัฐ หลักธรรมที่สำคัญที่จะนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการป่าชุมชนที่ต้องมีการจัดการร่วมกันของทุกฝ่ายเพื่อรักษาทรัพยากรอันทรงคุณค่าของพื้นที่ป่าพื้นที่นั้น คือ หลักอุปทานิยธรรม 7 อันเป็นหลักธรรมในการขับเคลื่อนชุมชนให้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ทุกกระบวนการ เพราะป่าเป็นของทุกคนในชุมชน โดยหลักอุปทานิยธรรม 7 เป็นธรรมอันไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อม ธรรมที่ทำให้เกิดความเจริญทั้งส่วนตนและส่วนรวม หรือหลักปฏิบัติที่นำความสุขความเจริญมาสู่หมู่คณะ เป็นหลักธรรมที่เน้นความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ความสามัคคีของหมู่คณะ และการเคารพนับถือซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวารี ศรีคำ เรื่อง พุทธบูรณาการเพื่อการบริหารจัดการของโรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร ที่นำหลัก อุปทานิยธรรม 7 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูปริยัติวิสุทธิคุณ, ผศ.ดร. และคณะ (พระครูปริยัติวิสุทธิคุณ, ผศ.ดร.และคณะ, 2551: หน้า ก-ข)

เรื่อง การใช้หลักพุทธศาสนาในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนพึ่งตนเองกลุ่มแม่น้ำมูล อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ ที่ว่า ผลการใช้หลักพุทธศาสนาในการบริหารจัดการสามารถ ก่อให้เกิดสามัคคี มีความซื่อสัตย์ เกิดความไว้วางใจ มีการปฏิบัติงานอย่างทุ่มเท เสียสละ จริงจัง มีเป้าหมาย มีความขยันหมั่นเพียร อดทนต่อความยากลำบาก ฉลาดรอบรู้ เสียสละ มีมุมมองที่กว้างขวาง หลักพุทธธรรมอุปทานิยธรรมสามารถลดข้อจำกัดต่าง ๆ ให้คนในชุมชนซึ่งทุกคนเปรียบเสมือนเป็นเจ้าของป่าชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ประกอบด้วย (1) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาของแต่ละท้องถิ่นตลอดจนกำหนดความต้องการของชุมชน (2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม (3) การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน (4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน และ (5) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรเทพ ศรีธนาธร (พรเทพ ศรีธนาธร, 2556) เรื่อง นวัตกรรมจัดการป่าชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน: กลไกการจัดการ การมีส่วนร่วม และความสำเร็จของชุมชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนห้วยแม่หิน จังหวัดลำปาง ที่ว่าการทำให้ชุมชนมีสันติสุข รักกันเหมือนพี่ ตักกันเหมือนน้อง ประดองกันเหมือนญาติ และเพื่อให้ป่าชุมชนสามารถอยู่ได้อย่างยั่งยืนชุมชนต้องสร้างภาคีเครือข่ายจากภาคสังคมเพื่อช่วยเหลือพึ่งพากัน และในขณะเดียวกันทุกภาคส่วนต้องเข้ามาสนับสนุนอย่างเป็นระบบ โดยมีแนวทางแก้ไขและส่งเสริมองค์กรประชาชน องค์กรพัฒนาเอกชน ภาคเอกชน ชุมชน และประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ที่อยู่ใกล้ป่าอนุรักษ์ กระบวนการจัดการจะต้องสอดคล้องกับสถานการณ์เชิงนโยบายของรัฐ ทรัพยากรป่าไม้ที่มีอยู่ แนวคิดของชุมชนและปัญหาที่เผชิญอยู่ นำมากำหนดเป้าหมายในการจัดการป่าชุมชน โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ในการดำเนินงาน จากนั้นจัดทำแผนการจัดการ โดยมุ่งเป้าหมายเพื่อการใช้สอยพร้อม ๆ ไปด้วยการอนุรักษ์เพื่อให้ได้ประโยชน์สูงสุดและยั่งยืน รวมถึงการร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กาญจนา คุ่มทรัพย์ (กาญจนา คุ่มทรัพย์, 14(1) : 31-36 (2015) ได้วิจัยเรื่อง การจัดการป่าชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาป่าชุมชนบ้านดอนหมู จังหวัดอุบลราชธานี ที่พบว่ากระบวนการจัดการป่าชุมชนที่ประสบความสำเร็จนั้น ชุมชนต้องมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือจากภายนอกอย่างสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และการจัดการป่าชุมชนให้ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน อีกทั้งชุมชนต้องมีการเชื่อมโยงกิจกรรมการจัดการป่าชุมชนเข้ากับการพัฒนาชุมชนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในด้านการกำกับดูแลป่าชุมชน ควรมีกำหนดนโยบาย “การป้องปราม” โดยอาศัยความร่วมมือจากประชาชน ชุมชนท้องถิ่น องค์กรท้องถิ่น และภาคเอกชนในลักษณะพหุภาคี

2) หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในด้านการกำกับดูแลป่าชุมชน ควรมีกำหนดนโยบายในการป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดกฎหมายป่าไม้ โดยให้ใช้ความองอาจ เข้มแข็ง มีศักดิ์ศรี แต่

กระทำด้วยความละมุนละม่อม อย่าใช้วิธีแข็งกร้าว หรือใช้อำนาจโดยมิชอบ ให้ยึดหลักความยุติธรรม เสมอภาค และสม่ำเสมอ ทำให้เป็นระบบ ไม่เลือกปฏิบัติ ไม่เกรงกลัวอิทธิพลให้อยู่บนพื้นฐานของความถูกต้อง

3) หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในด้านการกำกับดูแลป่าชุมชน ควรมีการกำหนดนโยบายในการป้องกันการลักลอบตัดไม้และแผ้วถางป่าโดยร่วมมือกับกระทรวงมหาดไทยในการป้องกันการบุกรุกแผ้วถางป่า และการป้องกันไฟป่าควรกำหนดแผนยุทธการที่ชัดเจน

4) รัฐบาลต้องมีนโยบายป่าไม้และนโยบายการใช้ที่ดินที่ถูกต้องและชัดเจน

7.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) ควรมีการปรับปรุงโครงสร้างและระบบงานป้องกันรักษาป่าดังนี้

(1) ทบทวนปรับปรุงและกำหนดบทบาทภารกิจของหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันรักษาป่าทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ให้มีระบบ Check & Balance ที่เหมาะสม

(2) ปรับปรุง พัฒนา วางแผนยุทธการ การหาข่าว การฝึกวินัย งานป้องกันรักษาป่า

(3) จัดตั้งหน่วยประสานงานป้องกันรักษาป่า (นปป.) ประจำจังหวัดขึ้น ชุมชน

ละ 1 หน่วย

2) ผู้บริหารป่าชุมชนควรมีการกำหนดแผนงาน/ติดตามผลของแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม แบบมีการส่งเสริมการบูรณาการระหว่างป่ากับชุมชน โดยคำนึงถึงหลักการของป่าชุมชนอย่างเคร่งครัด

3) ส่งเสริมองค์กรประชาชน องค์กรพัฒนาเอกชน ภาคเอกชน ชุมชน และประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ชุมชน

4) ให้ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของป่าไม้ มีการรณรงค์การรักต้นไม้ในชุมชน สังคม ประเทศชาติให้มากยิ่งขึ้น

5) ให้ความสำคัญกับราษฎรในพื้นที่ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า ด้วยการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมกิจกรรมต่าง ๆ ให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ มีจิตสำนึกและมีความพร้อมที่จะร่วมมือกันในชุมชน และหน่วยงานของรัฐและเอกชน ในการพัฒนาทรัพยากรป่าไม้ให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนและประเทศชาติอย่างยั่งยืน

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาเรื่องของการนำการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ หรือการบริหารจัดการตามภารกิจ หรือการบริหารตามขีดความสามารถ มาใช้บูรณาการกับหลักพุทธธรรม เพื่อการสร้างความสมบูรณ์ในการนำมาปฏิบัติงานของป่าชุมชนที่ไม่ได้ศึกษาในงานวิจัยนี้เพิ่มเติม

2) ควรมีการศึกษาองค์ประกอบของหลักธรรมอื่นที่ไม่ได้ศึกษาในงานวิจัยนี้เพิ่มเติม เช่น หลักไตรสิกขา ศีล และอริยสัจ 4 เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างจิตสำนึกให้กับคนในชุมชน ให้มีคุณธรรม มีความใฝ่ดี รวมไปถึงเป็นการปลูกฝังจริยธรรมทางสังคมให้กับชุมชน

3) ควรมีการศึกษาโดยเพิ่มการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยนำเอาผลการวิจัยนี้เป็นข้อมูลและแนวทางในการวิจัยต่อไป

บรรณานุกรม

- กาญจนา คัมทรัพย์. (2015). “การจัดการป่าชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาป่าชุมชนบ้านดอนหมู จังหวัดอุบลราชธานี”. *วารสารการเกษตรราชภัฏ*, 14 (1) : 31-36.
- พรเทพ ศรีธนาธร. (มกราคม-มิถุนายน, 2556). “นวัตกรรมการจัดการป่าชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน: กลไกการจัดการ การมีส่วนร่วม และความสำเร็จของชุมชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนห้วยแม่หิน จังหวัดลำปาง”. *วารสารศรีนครินทรวิโรฒวิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 5(9): 99 – 115.
- พระครูปริยัติวิสุทธิคุณ, ผศ.ดร.และคณะ. (2551). “การใช้หลักพุทธศาสนาในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนพึ่งตนเองกลุ่มแม่บ้านมูล อำเภอดำรงวิทยะ จังหวัดสุรินทร์”. *รายงานการวิจัย*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์.
- มนูญ หวันหยี. (2550). “บทบาทผู้นำชุมชนการมีผลประโยชน์และการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีผลต่อการยอมรับโครงการพัฒนาพลังงานไฟฟ้าในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย”. *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต* สาขาวิชาการบริหารการพัฒนา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- สมชาย โพธิ์ตระกูล. (พฤษภาคม – สิงหาคม, 2558). “การบริหารจัดการการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในประเทศไทย”, *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 5(2): 61-75.
- สุขุมลย์ ประสมศักดิ์. (2556). “กลยุทธ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต* สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุวารี ศรีคำ. (2558). “พุทธบูรณาการเพื่อการบริหารจัดการของโรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต* รัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อานวยพร ชลดำรงกุล. (2542). “การบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้แบบมีส่วนร่วม: กรณีศึกษาชุมชนบ้านยางโทน อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี”. *รายงานการวิจัย*. สำนักป้องกันรักษาป่าและควบคุมไฟป่า : กรมป่าไม้.